

## **INTERNETNING BOLA VA O'SMIR PSIXIK RIVOJLANISHIGA TA'SIRI**

**Qurbanboyeva Gulayho Shuhrat qizi**

Xorazm viloyati Qo'shko'pir tumani

29-son maktab amaliyotchi psixologi

**Ruzimova Shohista Qadam qizi**

Xorazm viloyati Qo'shko'pir tumani

26 -son maktab amaliyotchi psixologi

### **Kalit so'zlar: Ijtimoiy tarmoqlar, farovonlik, bolalar, baxt.**

Kechki bolalik va o'spirinlik ijtimoiy va hissiy rivojlanish uchun hal qiluvchi davrdir. So'ngi yigirma yil ichida ushbu hayot bosqichiga internetning deyarli hamma tomonidan axborot, o'yin-kulgu manbai sifatida qabul qilinishi katta ta'sir o'tkazmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra bugungi kunda internetdan foydalanuvchilar soni dunyo bo'ylab 2,4 mlrd ga yetganligi ma'lum qilingan. 2014 yil-2019-yillarda Angliyada 6300 dan ziyod bolalardan iborat vakillardan foydalanib, keng qamrovli ulanish tezligi, farovonlik natijalariga ta'siri, bollarning turli narsalarga ta'sirini baholash uchun ularning hayoti jihatlarini, farovonlik bilan salbiy bog'liqligini aniqlash maqsadida tadqiqotlar olib borilgan. Deyarli barcha 12-15 yoshli bolalar internetdan foydalanishadi. Bu ular yashayotgan dunyoning ajralmas va ichki qismi. Internetdan foydalanish bolalarning rivojlanishiga ta'sir qiladimi? Internetdan foydalanganda bolalar ijtimoiy jihatdan ajralib qoladimi yoki ular bilan bog'lanishadimi? Ular tushkunlikka tushadimi yoki ko'ngli ko'tariladimi? Maktab faoliyati yaxshilanadimi yoki yomonlashadimi? Ko'plab fikrlar, ommaviy axborot vositalarining shov-shuvlari ushbu savollarga javob berishga harakat qildi. Internetni sevuvchilar internetdan foydalanishni jamiyatdagi barcha muammolar, shu jumladan ta'lim tizimidagi kamchiliklar uchun davolovchi vosita deb hisoblashadi.

Xozirgi zamon yoshlarining 70 foizi o'z qiziqish va sevimli mashg'ulotlari haqida so'z yuritganda – sport, do'stlar bilan suhbatlashish, ma'naviy va madaniy hordiq chiqarishi bilan bir qatorda kompyuter texnologiyalari, internetga bo'lgan qiziqishini

birinchi o'rinda tilga oladi. Aksariyat odamlar bu haddan tashqari narsalar orasida bir joyga tushib qolishadi. Internetdan foydalanish bolalarning ijtimoiy natijalariga ta'sir qiladimi yoki yo'qmi, kam sonli tadqiqotlar va bir xil bo'lmagan xulosalar aniq emas. Bir tomondan, internetda o'tkaziladigan vaqt boshqa joylarda, shu jumladan, ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etish, oila va do'stlar bilan muloqotda bo'lmaslik uchun sarflanadi.

Boshqa tomondan, internet geografik jihatdan uzoq bo'lgan oila va do'stlar bilan aloqani osonlashtiradi. Tadqiqotlar ijobiy yoki salbiy hujjatlashtirilgan ijtimoiy ta'siri kam degan xulosaga keldi. Internetdan foydalanish bolalarning psixologik natijalariga ta'sir qiladimi? Ijtimoiy natijalar bo'lgani kabi, kam sonli tadqiqotlar bolalarning internetdan foydalanish va psixologik natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganib chiqdi. Aslida ushbu munosabatlarning to'g'ridan-to'g'ri hal qilingan ikkita tadqiqot topildi. Ulardan biri o'spirinlik uchun internetdan foydalanishning salbiy psixologik ta'sirini topdi ya'ni unga ko'ra yolg'izlik, depressiyani ko'p uchratishgan. Ammo keyingi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu ta'sirlar internet tajribasi bilan yo'qolgan. Ya'ni yolg'izlik, depressiya kabi psixologik muammolar internet orqali yo'qolgan.

Kompyuterdan foydalanishning afzalliklari kuzatilgan bo'lsada, ular odatda turli xil omillarga masalan, mavzuga bog'liq. Foyda doimiy ravishda kuzatib boriladigan yagona bilim natijasi -bu vizual fazoviy ko'nikmalarga hissa qo'shadi. O'zini namayon qilish, muloqot qilish va ma'lumot olish uchun yangi imkoniyatlar sifatida. Biroq u, buni "distopiya" nuqtai nazari bilan taqqoslaydi, bu yerda onlayn vaqt boshqa foydali tadbirlarni "siqib chiqaradi" o'qish, sport bilan shug'ullanish va do'stlaringiz va oilangiz bilan yuzma-yuz muloqot qilish. Shuningdek bolalarni potensial noto'g'ri va zararli tarkibga, jinsiy va tijoratga ta'sir qilish ekspluatatsiya.

Dastlabki emperik tadqiqotlar, asosan o'spirinlarning ko'ndalang so'ronomalari asosida qo'llab quvvatlanadi. Home Net Too loyihasining tekshiruv natijalariga ko'ra internetdan ko'proq foydalangan bolalar o'qish testlaridan foydalangan bolalar qaraganda ko'proq yutuqlarga erishganlar. Ammo matematikadan kam ball olishgan. Ushbu loyiha asoschilari tahlili internetdan foydalanish ko'rsatkichlarini yaxshilashga olib keladi degan xulosani tasdiqlashgan. Nima uchun internetdan foydalanish o'qish test natijalarini

yaxshilashga olib kelishi mumkin? Buning bir sababi bolalarning internetdan qanday foydalanganliklarida, eslatib o'tamiz internetdan foydalanish edi, elektron pochta orqali yoki boshqa aloqa vositalaridan foydalanish emas. Internet asosan matndan iborat. Internetda ko'proq vaqt o'qish uchun ko'proq vaqt sarflanishini anglatadi, bu o'qish qobiliyatiga va o'qishdagi standart testlar ballariga bog'liq ortishni tushuntiradi.

Xulosa shunday qilib, internetdan foydalanish bolalar farovonligiga ham foydali, ham zararli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Chunki internetda amalga oshiriladigan keng ko'lamli faoliyat turlari mavjud. Birinchidan, internetdan foydalanish bolalarning ijtimoiy yoki psixologik natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatmaydi. Ushbu topilmalarni umumlashtirishni o'rganish, internetdan foydalanish akademik natijalarga ta'sir etuvchi vositachilik mexanizmlarini aniqlash va internetdan bolalar uchun afzalliklarni maksimal darajada amalga oshirishga qaratilgan tadbirlar ishlab chiqish va baholash uchun ko'proq izlanishlar zarur.

Ikkinchidan yoshlarda internetdagi zararli xurujlardan asrash, ularni axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishga o'rgatish masalalari bo'yicha ilg'or xalqaro tajribalar asosida barcha hududlarda Raqamli texnologiyalar o'quv markazlari faoliyatini yanada rivojlantirish hamda yangi tashkil etiladigan kompyuter o'yinlari markazlari yosh avlodning bilim va dunyoqarashini kengaytirishga qaratilgan test, viktorina, rivojlanish strategiyalari va boshqa foydali dasturlar bilan ta'minlanishni kuchaytirish lozim.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. Bolalar va kompyuter texnologiyalari: tahlil va tavsiyalar.
- 2.K.Kraut, Grinfilt, R.M.va Kross, Ye.F. Uyda kompyuterdan foydalanishning bolalar faoliyati va rivojlanishiga ta'siri.
- 3.<https://uza.uz> pots yoshlar tarbiyasi